

старшинський склад, приблизно 15% – на молодший офіцерський і 10% – на старший офіцерський.

Сімейний стан. У відповідності до наведених даних, значна частина засуджених військовослужбовців не перебували у шлюбі (87, 2%), а ті, які перебували, після засудження, їх сім'ї, як правило, розпадалися.

Місце вчинення. Найбільшу кількість кримінальних правопорушень, вчинених у ЗС України за 2014-2020рр. зареєстровано військовою прокуратурою Центрального, Південного регіонів України, найменшу – прокуратурою Західного регіону України. Зокрема, за даними наукових досліджень найчастіше такі кримінальні правопорушення вчиняють в Одеській, Київській, Чернігівській, Черкаській, Херсонській, Миколаївській та Харківській областях [1].

Створення такого кримінологічного портрета та аналіз соціально-демографічних характеристик особистості злочинця, який вчинив кримінальне правопорушення у ЗС України має важливе значення для вироблення заходів протидії, що пов'язані з тим, які групи осіб найчастіше вчиняють злочини зазначеної категорії.

Література

1. Дмитренко Н.А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у Збройних Силах України: дис. ... доктора філософії. Херсон, Одеса, 2020. 230 с. URL: http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/Disertatsiya_Dmitrenko-20.07.pdf

2. Зелінський А.Ф. Кримінологія: курс лекцій. Харків: Прапор, 1996. 260 с.

3. Фіалка М.І. Кримінологічна характеристика та кримінологічний портрет особистості злочинця: сутність і співвідношення понять. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2019. № 2 (21). С. 162-171.

4. Загинець З. Кримінологічний портрет злочинця, який вчинив злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 51-57.

УДК 343.32-053.215(043.2)

Штанько А.А., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Майстро Д.М., асистент

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВТЯГНЕННЯ ДІТЕЙ ДО УЧАСТІ У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

На сучасному етапі розвитку людства на міжнародному рівні встановлюються принципи поваги до основних прав і свобод людини, але,

на жаль, неповнолітні, тобто діти все ще є найменш захищеним сегментом населення. Вони є основними суб'єктами системної дискримінації, яка яскраво проявляється під час збройних протистоянь і локальних війн. Тому проблема захисту дітей під час військових дій та протидії їх залученню до участі у збройних конфліктах потребує особливої уваги.

Сьогодні в Україні питання використання дітей у збройних конфліктах є надзвичайно актуальним. Воно безпосередньо пов'язане з розв'язанням збройного протистояння навесні 2014 р. у Донецькій та Луганській областях. Восени того ж року з'являтися перші свідчення про залучення дітей та підлітків до бойових дій на боці самопроголошених «Донецької народної республіки» (далі – ДНР) та «Луганської народної республіки» (далі – ЛНР) [1, с.150]. Відповідно це підтверджує необхідність дослідження та практичної протидії фактам вербування, втягування та залучення даної категорії осіб до ведення військових дій, вчинення терористичних актів та диверсій тощо.

Про втягнення дітей у злочинну діяльність через залучення їх до бойових дій, які ведуться на території України свідчать численні дані ЗМІ та звіти міжнародних спостерігачів. Так, представники Моніторингової місії ОБСЄ в Україні у своєму звіті відзначили, що діти віком 15-17 років, і навіть до 15 років беруть участь у активних діях в складі комбінованих сепаратистських сил на сході України. Бойовики активно залучають їх до воєнізованих угруповань, де вони навчаються використовувати та застосовувати зброю, а тим, які досягали певних успіхів – навіть дозволялось створювати власні бойові підрозділи (розвідувальні, диверсійні) та розпочинати підривну діяльність. Бойовики ДНР і ЛНР також використовують хлопців й дівчат як об'єкти сексуальної експлуатації, як «живий транспорт» для контрабанди через контрольнопропускні пункти та блокпости та для розміщення GPS-маяків на військову техніку [1, с. 150].

У Звіті Державного Департаменту США наголошується, що проросійські сепаратисти використовують дітей як «живі щити» та інформатори. Свідченням залучення неповнолітніх до участі у збройних конфліктах є також численні пропагандистські відео про участь дітей в бандформуваннях, таких як «Батальйон Восток», «Бригада Призрак», дитячий диверсійний батальйон імені Святого Григорія Побідоносця у ЗМІ ДНР і ЛНР. За свідченнями самих дітей у ці формування їх привели дорослі. Так, у листопаді 2014 року в інтерв'ю журналісту Russia Today Грему Філіпсу 15-річний Андрій Івахно розповів, що він допомагає бойовикам батальйону «Восток» та на їхній базі проходить навчання навичкам ведення бою та поводження зі зброєю. Інший юнак зазначив, що він керує арсеналом зброї [1, с. 152]. За даними Звіту Державного Департаменту США від червня 2016 року в складі дитячого батальйону ім. Св. Григорія Побідоносця є діти віком до 12 років. Набір даної

категорії осіб здійснювали бойовики на непідконтрольній Україні території, де влада не в змозі забезпечити міжнародні та державні норми, щодо їх захисту під час збройних конфліктів [2].

Неможливо промовчати про російське вторгнення в Україну 2022 року. Понісши втрати, ворог вдався до уже знайомого сценарію, а саме, залучення неповнолітніх, оголосивши про мобілізацію підлітків 16-18 років, котрі навчаються у воєнних училищах. Вихованцям воєнних училищ у віці 16-18 років виданий наказ про приведення до бойової готовності з подальшою готовністю до участі в бойових діях. Таким чином, проблема залучення дітей до участі у збройних конфліктах, протидії зазначеним явищам та встановлення суворої відповідальності щодо осіб, що втягують неповнолітніх до участі у збройних конфліктах, є надзвичайно актуальною.

Міжнародна спільнота категорично засуджує залучення неповнолітніх до участі у збройних конфліктах. Так, зокрема, в ст. 4 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах 2000 р., ратифікованого Верховною Радою України 23 червня 2004 року, зазначається, що збройні групи, відмінні від збройних сил держави, за жодних обставин не повинні вербувати або використовувати у бойових діях осіб, які не досягли 18-річного віку [3]. Держави-учасниці повинні вживати всіх можливих заходів щодо попередження вербування й використання, у тому числі правових заходів, необхідних для заборони та криміналізації такої практики. Наприклад, відповідно до ст. 30 Закону України «Про охорону дитинства» участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, включаючи вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання у збройних конфліктах інших держав або насильницьких діях, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, залучення та/або втягування дітей до не передбачених законами України воєнізованих чи збройних формувань, пропаганда війни забороняються [4].

Залучення дітей до збройних конфліктів охоплюється загальною нормою – ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність» Кримінального кодексу України (далі – КК України). Разом з цим варто наголосити на встановленні в КК України зниженого віку кримінальної відповідальності для неповнолітніх у віці з 14 до 16 років за такі злочини, як диверсія (ст. 113 КК України), терористичний акт (ст. 258 КК України), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277 КК України), посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК України) тощо [1, с. 153]. Підсумовуючи, слід зазначити, сьогодні діти потребують особливого

захисту від залучення до участі у збройних конфліктах як грубого порушення норм як українського законодавства, так і міжнародного гуманітарного права. З цією метою в КК України слід передбачити більш сувору відповідальність за залучення малолітніх та неповнолітніх до участі у збройних конфліктах та розробити систему заходів протидії зазначеним злочинам.

Література

1. Чеховська М., Ничитайло І. Правові аспекти втягнення неповнолітніх до участі у бойових діях. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 150-154.
2. Trafficking in Persons Report (june, 2016). URL: www.state.gov/j/tip
3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_795
4. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

УДК 341.824:338.47 (043.2)

Щербіна К.В., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шведова Г.Л., к.ю.н., доцент

СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАРОДЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В 2022 році після підписання Президентом України Указу «Про введення воєнного стану в Україні» та «Про внесення змін до Указу Президента України» від 29 грудня 2021 року [1], постало нагальне питання яке потребує детального розкриття. А саме: що таке мародерство, яким чином звичайному громадянину та правоохоронцю відрізнити його від інших правопорушень, пов'язаних із посяганням на власність, та як не перейти межу під час затримання правопорушника?

Слід зазначити, що кримінальні правопорушення, спрямовані на заволодіння чужим майном фізичними особами, які не є військовослужбовцями, кваліфікуються за: ст. 185 «Крадіжка»; ст. 186 «Грабіж»; ст. 187 «Розбій»; ст. 189 «Вимагання»; ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем».

Особи, які вчинили кримінальні правопорушення передбачені вищевказаними статтями, не підпадають під кваліфікацію за ст. 432 Кримінального кодексу України, а саме «Мародерство». Стаття 432 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за